

H. Laulud loodusest

171. PUUD POLE ÜHEPIKKUSED.

Helme.

The musical score consists of three staves of music in G major (one sharp) and 4/8 time. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The melody starts with a quarter note G, followed by quarter notes A, B, and C. The second measure contains a complex rhythm marked '2+4+2' over a dotted quarter note G, followed by quarter notes A and B. The third measure has a quarter note C, and the fourth measure has a quarter note D. The second staff continues the melody with a quarter note E, followed by quarter notes F, G, and A. The third measure has a complex rhythm marked '2+4+2' over a dotted quarter note B, followed by quarter notes C and D. The fourth measure has a quarter note E, and the fifth measure has a quarter note F. The third staff continues with a quarter note G, followed by quarter notes A, B, and C. The fourth measure has a complex rhythm marked '2+4+2' over a dotted quarter note D, followed by quarter notes E and F. The piece ends with a double bar line.

Las meil käi - a,

las va - lat...

Las mu käia, las valate,
kas oli puu ütepiku,
laane lepä ütelaia,
kõeva ütekõrulise,
5. pihlap ütepikuline.

Pihlapul oli pikä ossa,
pikä ossa, suure säuga —
nee oliv maani marju täis.

10. Toome üteturulise,
aava ütearulise.

Laulnud Miina Varik, 81 a. vana, Helme kihelkonnas, Kärstna val-
las, Põrgamõisa talus 1908. a. Üles kirjutanud A. Martin ja P. Tatz (EÜS
V 227 (15) ja 337 (26)).

172. KASED KASVAMA.

Vändra.

1. Ai-u-tai-u tammemetsa, ai-u-tai-u tammemetsa.

Aiu-taiu tammemetsa,
 maha mina raisin männametsa,
 jätsin kased kasvamaie,
 kuused suure kuulu peale.

5. Sealt aga tõusis tõrremetsa,
 kasvis kannulaua metsa.

Laulnud Jaan Bach Vändra kihelkonnas, Kärü vallas, Hallipaju külas
 1904. a. Üles kirjutanud M. Saar (EÜS I 1012 (18) ja 1028 (12)).

173. KEVAD PÖLLUL.

Kursi.

1. Nüüd ep on i-lus e-la-da, nüüdeponi-lus e-la-da.

Nüüd ep on ilus elada,
 nüüd ep on kaunis kasuda:
 nüüd ju lehtelippu puussa,
 lehte puussa, rohtu maassa,

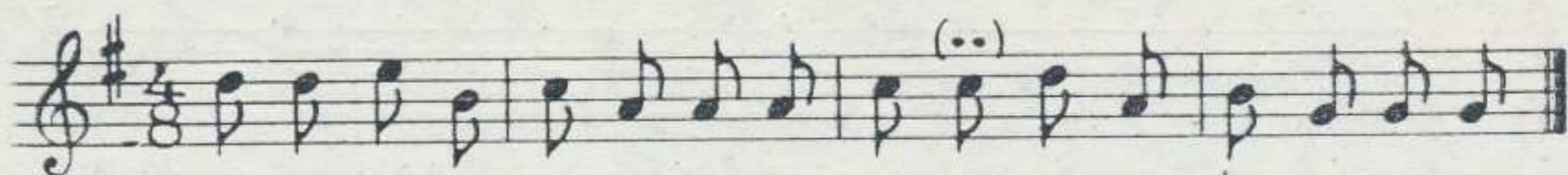
5. odraoras aljendeles,
 kaeraoras katab maada,
 nisud tupista tulevad,
 uad õisida ajavad,

10. erned lestu lepitavad,
 läätsad säärile siavad,
 kapsas käärib äili päili,
 kaali piassa raudamütsi,
 õuna istub alla mulla.

Laulnud Mai Paiu, 83 a. vana, Kursi kihelkonnas, Härjanurme vallas
 1911. a. Üles kirjutanud J. ja M. Kärt (EÜS VIII 297 (33) ja 243 (29)).

174. ODRA JA KAERA TÜLI.

Häädemeeste.

Ot-ra-kae-ra ka-ke-le-va...

Otra-kaera kakeleva,
teineteista sõimeleva.

Oder aga ütles kaerale:
«Oh sina kaera, karvakintsu!»

5. Kaer aga vastu vaidelema:
«Oh sina otra, okasperse!
Küll sind külvetas kütismaale,
seemendataks sitamaale,
siiski sa kasvad kesine.

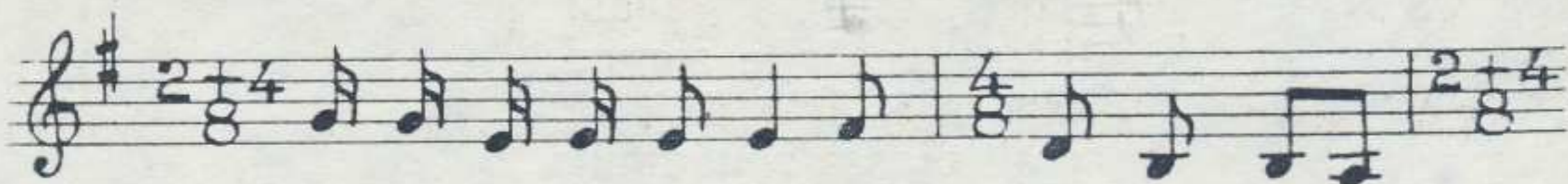
10. Mind aga lohku loobitakse,
vii sisse visatakse,
suu nurka sopsitakse,
siiski pikku kasun ma.

15. Panen mina märad mängimaie,
täkud talli tantsimaie,
noored ruunad rullimaie,
vanad märad vaarumaie.
Künnab maad ja kannab varsad,
tikutab teonädali.»

Laulnud Kadri Mass («Kepi Kadri»), 85 a. vana, Häädemeeste kihelkonnas 1909. a. Üles kirjutanud A. Martin ja E. Juhanson (EÜS VI 430 (31) ja 519 (120)).

175. MÕISTATUS VILJAST.

Türi.

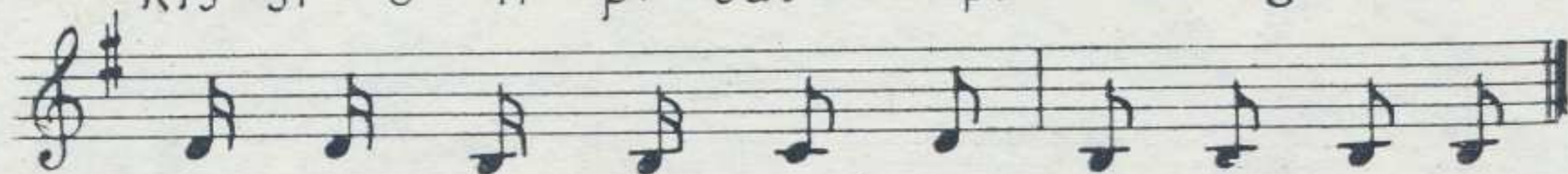
1-4. Kis-si o-li õi-e-la i-lu-sa

ja o-li tu-pe-la tu-lu-sa?

Kis-si o - li pi - sut pi - ker - gu - ne?

U - ba o - li pi - sut pi - ker - gu - ne.

- Kissi oli õiele ilusa?
Hernes oli õiele ilusa.
Kissi oli pisut pikergune?
Uba oli pisut pikergune.
5. Kissi oli literlatergune?
Lääts oli literlatergune.
Kellel siidisärki selgas?
Rukkil siidisärki selgas.
Kissi oli ihualasti?
10. Nisu oli ihualasti.
Kellel pikad ruuged juuksed?
Odral pikad ruuged juuksed.
Kellel pikad püksid jalas?
Kaeral pikad püksid jalas.

Laulnud Anna Sommer, 54 a. vana, Rapla kihelkonnas, Sootaguse külas 1928. a. Laul pärit sünnikohast Türi kihelkonnast. Üles kirjutanud A. Saat ja R. Viidebaum (ERA III 1, 54 (102) ja ERA II 6, 440 (1)).

176. HÜLGED HÜUAVAD.

Ridala.

1-2 Üid-vad ütged, laulvad lagled, ka-ri - vad me-re-ka-ja-kad.

- Üidvad ütged, laulvad lagled,
karivad meré kajákad
merevett aga juue'es ja
rannarohtu süie'es.
5. Merevesi ja vägéva,
rannarohi ja sooláne.

Laulnud Mart Jõkk («Undu-Antsu Mart»), 87 a. vana, Ridala kihelkonnas, Võnnu vallas 1921. a. Üles kirjutanud C. Kreek (ERA III 4, 15 (5) ja ERA II 30, 289 (14)).

177. KÄGU KUKUB KARJASELE.

Peetri.

1. Ku-ku, ku-ku, kä-o - ke-ne, ku-ku, ku-ku, kä-o - ke-ne!
= v. 2, 4-7

3. E-ga sa mi-nu-le ku-ku, e-ga sa minule kuku.
= v. 8

Kuku, kuku, käokene,
helgi, hella linnukene!

Ega sa minule kuku —
kägu kukub karjatselle,

5. helgib heinaniitijalle,
luksub loovõttijalle,
põksub põllukündijalle.

Ega sa minule kuku —

10. mul on käu pojad põuessagi,
käu tütterid käessa.

Laulnud Leenu Steinberg, 72 a. vana, Peetri kihelkonnas, Esna vallas, Embra külas 1912. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja V. Rosenstrauch (EUS IX 937 (17) ja 954 (17)).

178. KÄOKIRI.

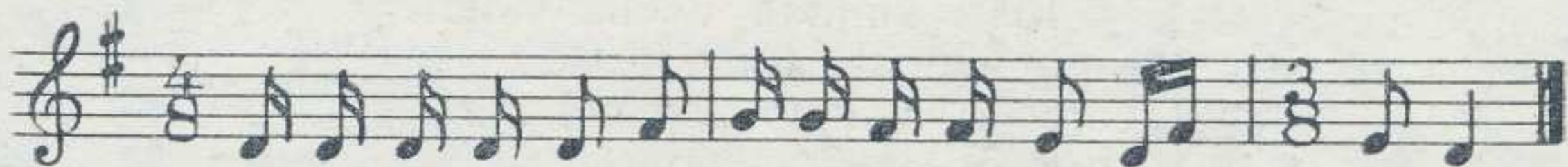
Karksi.

1. Ku-ku, kul-la kä-o - ke - ne, ku-ku!

3. Ku-ku kul-las-ta su-ve-da, ku-ku!

7. Kä-gu ku-kub puile, kä-gu ku-kub mai-le, ku-ku.

Kuku, kulla käokene,
elgi, ella linnukene,
kuku kullasta suveda,
elgi ellet einaaega,

5. kuku kaunist kasvuaega!

Kägu ei kuku kivile,
kägu kukk puile, kägu kukk maile,
kägu kukk puile puhtaeile,
maile madaleile,

10. varikile valgeile,
sarapile sirgeile.

Kägu jätt kirja kivi pääle,
käs märgi mäntaeisse.

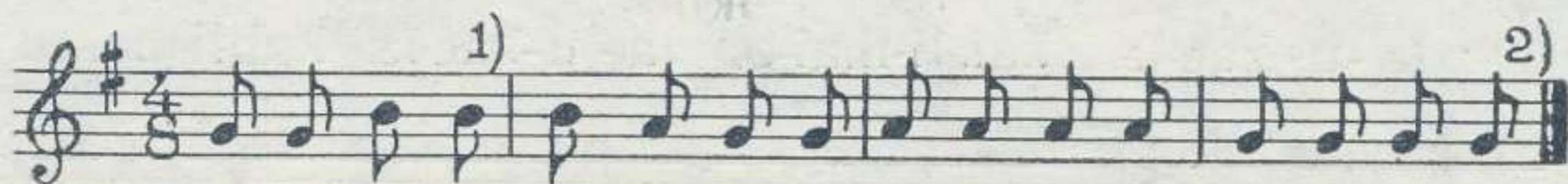
15. Kubije naise kavale,
kiltri naise kitust täüsi,
võtva kirja kivi päälta,
käs märgi mäntteesta,
armi aia teibaesta.

20. Ku na käive kirikuna,
ku na läävä laadalegi,
käokiri kindaenne,
käsarmi ammeenna,
käotanu neil pähäna.

Laulnud Kadri Kukk, 66 a. vana, Abja rajoonis, Lilli külanõukogus, Aniste külas [= Karksi kihelkonnas] 1960. a. Üles kirjutanud H. Sirmas ja L. Briedis (RKM II 104, 381 (136) ja 95, 120/1 (19)).

179. LOOMAD TÖÖL.

Jõhvi.

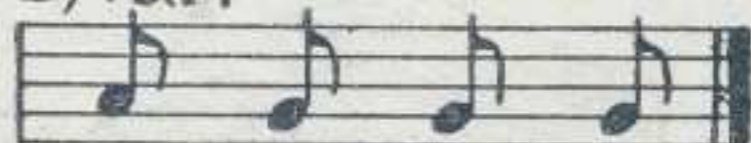

Kes-[se] künnab Vööbu väilal ...

1) var.

2) var.

Lõpp rohkem *la* esimese silbi juures.

Kissi künnab Võõbu väilal?

Siga künnab, tuul äestab,
vares õli valmis siemendama,
kurg õli kuri lõikamaie,

5. kuovitas kogomaie,
nuaber napru laduma,
üebik ümber riisumaie,
pääsuke pani piad piale,

10. sitikas sisse vedama,
arakas angumies,
part õli kärmas parrepoiss,
rebane kärmas reiepapp,
unt õli ullu aidamies,
karu õli kärmas kirjutaja!

Laulnud Jaan Rosenfelt, 90 a. vana, Jõhvi kihelkonnas, Järve val-
las, Järve mõisas 1909. a. Pärit Koeru kihelkonnast. Üles kirjutanud P. Penna
ja A. Sildnik (EÜS VI 904 (131) ja 1083/4 (256)).

180. LINDUDE ÖLU.

Põltsamaa.

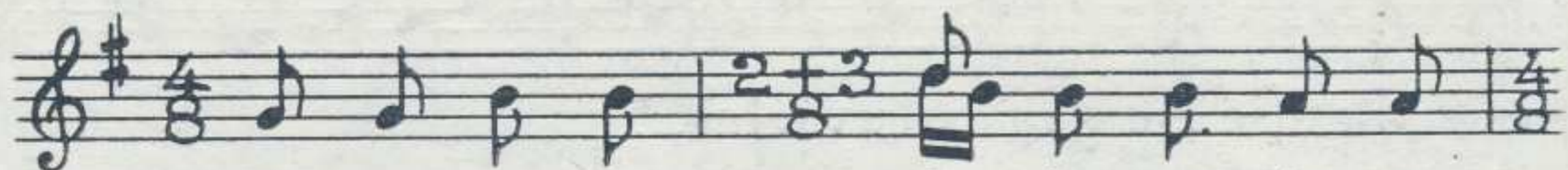
1. Ku-ke-ke-ne, ka-na-ke-ne, ku-ke-ke-ne, ka-na-ke-ne,
= v. 4, 7, 10, 12, 16.

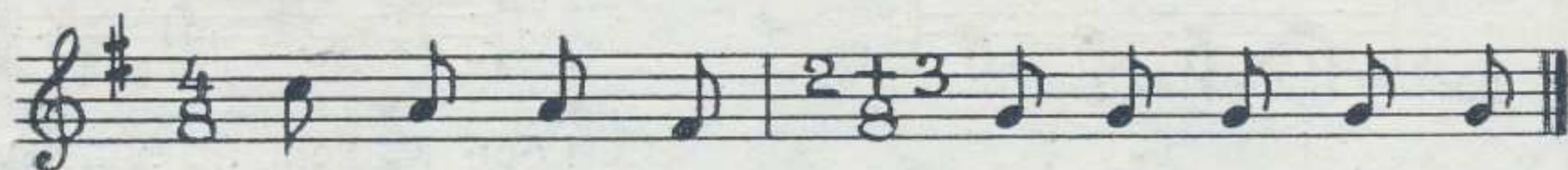
2-3. lää-melak-ka sib-li-mai-e, lää-me lak-ka sib-li-mai-e,
= v. 5, 11, 13.

la-u-kae-la kabli-mai-e, la-u-kae-la kabli-mai-e.

6. Pa - ne - me pa - la - ka pea - le - ta .

pa - ne - me pa - la - ka pea - le - ta .

8-9. Ves-ki vee-re-tab ja - huk - si,

ves - ki vee-re-tab ja - huk - si.

Tee-me siis te - o õ - lu - ta

tee - me siis te - o õ - lu - ta.

14-15. Kis-kus koo-vi - ta ka - su - ka,

va - na va - res - se pa - ru - ka

Kukekene, kanakene,
lääme lakka siblimaie,
laukaela kablimaie!

5. Kukk leidis ühe odratera,
kana kaksi kaeratera.
Paneme palaka peale ta,
veeretame veskielle —
veski veeretab jahuksi,
teeme siis teo õluta.

10. Kutsume kured võeraaksi,
kure naised naaberiksa.
Ära sina kutsu kullikesta —
kull on kuri kiskelema,
kiskus koovita kasuka,

15. vana varesse paruka,
alli linnu alli vati.

Laulnud Liina Lukk, umb. 65 a. vana, Puhja kihelkonnas, Ulila val-
las 1932. a. Laulu kuulnud Põltsamaa kihelkonnas umb. 50 a. tagasi.
Üles kirjutanud H. Tampere (ERA III 7, 43 (1) ja ERA II 56, 25/6 (1)).

181. HIIRE PULMAD.

Haljala.

1-6. Oi - roi rot-til pul-mad,
 ii - re tüt-tar sai mi - he - le
 nir-gi nuo-re-ma po-ja - le. Sial o - lid uh-ked
 pul-ma-li - sed: unt o - li uu - e vii-u - li - ga,
 ka - ru o - li ka - he kan-de - li - ga.

Oi-roi rotil pulmad,
 iire tüttar sai mihele
 nirgi nuorema pojale.
 Sial olid uhked pulmalised:
 5. unt oli uue viiuliga,
 karu oli kahe kandeliga.

Laulnud Mai Sahari, 77 a. vana, Haljala kihelkonnas, Varangu vallas, Rutja külas 1913. a. Üles kirjutanud K. Viljak (EUS X 1439 (13)).

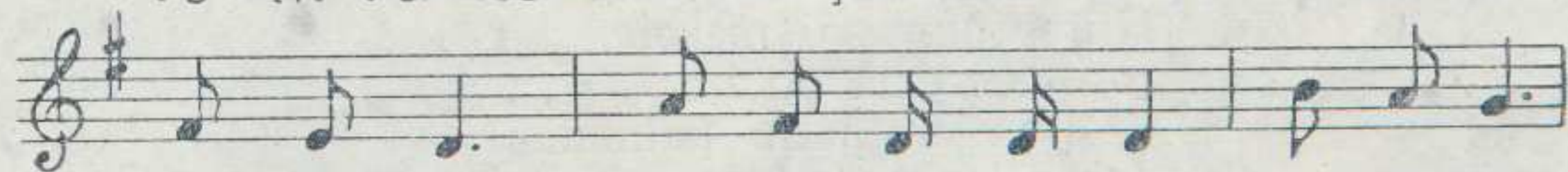
182. HIIRE PULMAD.

Karja.

Ii - ii hii - re pul-mad,

ro - til ka-hed—kol-med pul-mad. Hii-re tü-tar sai

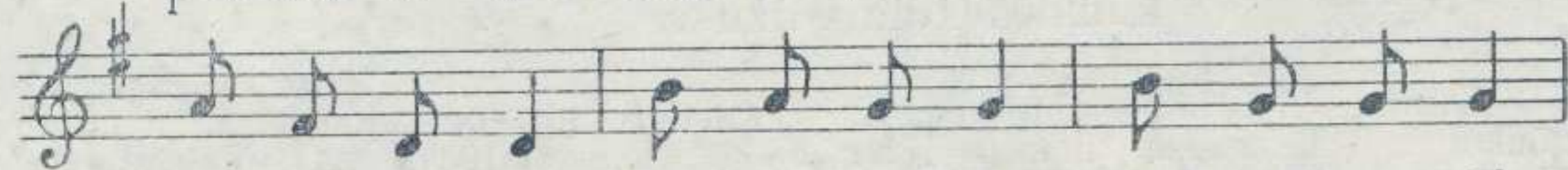
me - he - le, ro - ti noo - re - ma po - ja - le.

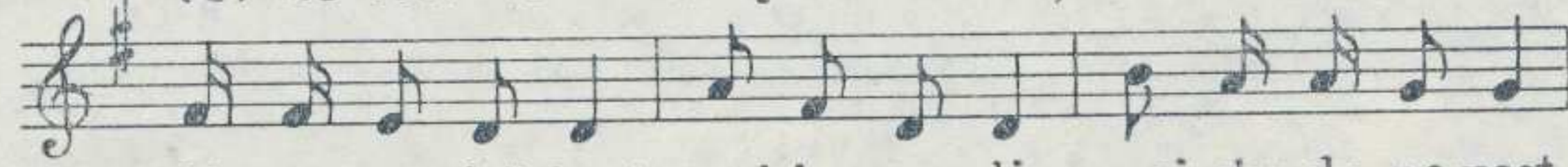
Kas o - li pal-ju pul-ma-li - si? Jah o - li pal-ju

pul-ma-li - si: üks o - li In-tu üm-merval-la,

tei-ne Tan-tu Tar-ju-maal-ta, kol-mas o - li

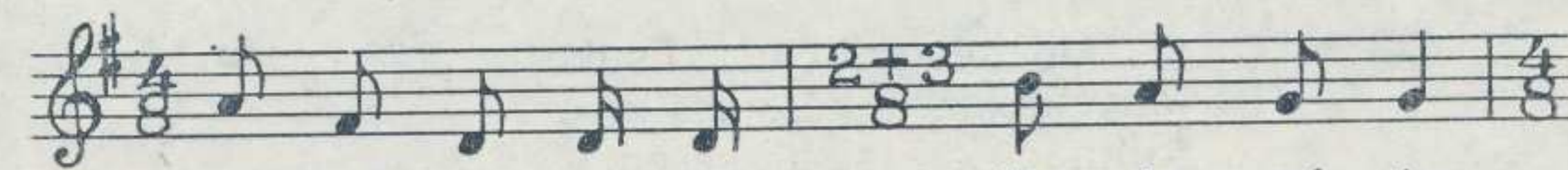
Ko-gu-va kü-last, nel-jas o - li nei-du-de pe-rest,

vii-es vi - le - pu - hu - ja kuu-es kae-la-

kan-di - ja, seits-mes o - li se-da pa-rem,

ka-heks-mas o - li Ka - le - vi - te,

ü - heks-mas o - li ü - le ve - te,

küm - nes kü - la Mi - ku - ke.

li-ii hiire pulmad,
 rotil kahed-kolmed pulmad.
 Hiire tütar sai mehele,
 roti noorema pojale.

5. Kas oli palju pulmalisi?

Jah oli palju pulmalisi:
 üks oli Intu ümmer valla,
 teine Tantu Tarjumaalta,
 kolmas oli Koguva külast,

10. neljas oli neidude perest,
 viies vilepuhuja,
 kuues kaelakandija,
 seitsmes oli seda parem,

15. kaheksmas oli Kalevite,
 üheksmas oli üle vete,
 kümnes küla Mikuke.

Laulnud Akilina Uusna, 72 a. vana, Kingissepa rajoonis, Leisi küla-
 nõukogus, Parasmetsa külas [=Karja kihelkonnas] 1959. a. Üles kirjutanud
 H. Sirmas (RKM II 87, 72 (136)).

183. KASSI KIITUS.

Simuna.

1-2. Oh sa kir-ju kii-su-kes-t[a], ah-vi-kar-va[!] kass-i-kes-t[a].

1) var.

Kindlusetta ette lauldud.

Oh seda kirjut kiisukesta,
 ahvenakarva kassikesta!

Silmad kui sibulakesed,
 kõrvad kui kribunakesed,

5. saba kui saksa kirjapulka.

Laulnud Leenu Eerik, 72 a. vana, Simuna kihelkonnas, Laasnurme
 vallas 1908. a. Üles kirjutanud H. Siimer ja V. Rosenstrauch (EÜS V 750
 (72) ja 765 (8)).

fa¹ Üts väi-ke - ne pu-na-ne põr-sas

ü - tel no tsuu-re-le tsi - a - le: „Oi

lää-me mõt - sa tson - gi - ma ja

tson-gi - ma ja toit-ma pääd!” Oi ui-ui ul - li,
[tsi-ga son - ge,

ui-ui ul - li, ki-re-vere jant-si ku-ker-pal-li.
sil-mä tsil-ke, o - rik künd, pää hi-gi-si.]

Üt's väikene punane põrsas
 üteln suurele tsiale:
 «Oi lääme mõtsa songima!
 Songi maad ja toida pääd!»

5. Tsi-ga songe, silmä tsilke,
 orik künd, pää higisi.

Lalunud Miili Purk Rõuge kihelkonnas, Tsooru vallas 1930. a. Üles kirjutanud E. Oja ja H. Tampere (ERA III 3, 217 (235) ja ERA II 26, 213 (3)).

Parlando, MM ♩ = u. 212

Väi-ke pu-na-ne pör-sa-ke üt-les suu-re-le
 si-a-je: „Ä-ra mi-ne vöö-ra
 õ-rak-sel-le! Vöö-ras tu-leb võl-las sel-jas
 lüüb ni-hus-sis-ta ni-ka-na-ka, puu-sadesta
 pu-ka-pa-ka — ei saako-du, ei ko-he-gi!”

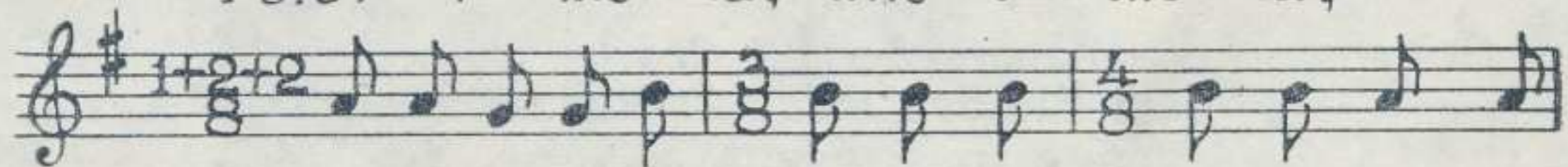
Lugemine.

- Väike punane põrsake
 ütles suurele siale:
 «Ära mine vööri oraksele!
 Vööri tuleb, võllas seljas,
 5. lüüb nihussista nika-naka,
 puusadesta puka-paka —
 ei saa kodo, ei kohegi!»

Lugenud Sohvi Sepp, 83 a. vana, Kokora külanõukogus, Tartu rajoonis
 1954. a. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 423 (14)).

1-3. Oi i - me - ta, mis i - me - ta,

mis nägin mina i - me - ta: koe-rad kündsid

kop - pe - lis - se, koe-rad kündsid kop - pe - lis - se.

- Oi imeta, mis imeta,
 mis nägin mina imeta:
 koerad kündsid koppelisse,
 ärjad auksid aavikusse,
 5. kerilauad keetsid leenta,
 vokiid vorsti veeretasiid.

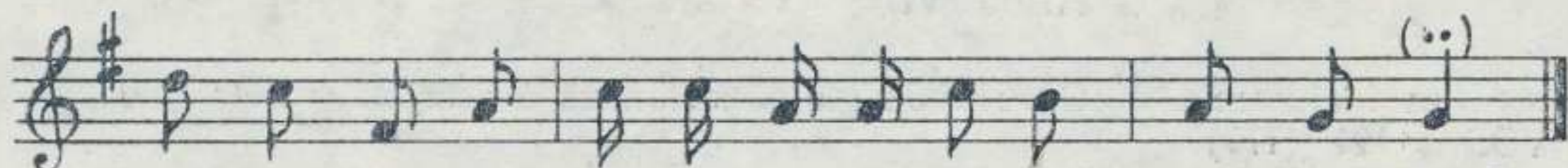
Laulnud Joosep Kõrgesaar, 77 a. vana, Kolga-Jaani kihelkonnas, Võisiku vallas 1929. a. Üles kirjutanud V. Koch ja H. Paukson (ERA III I, 141 (49) ja ERA II 21, 217/8 (65)).

Oh i - me - ta, oh i - me - ta, mis

nä - gin No - su kü - las - sa, [Il - le - ve - re

hei - na - maa - le, Kül - le - ve - re kü - la va - he - le!]

- Oi imeta, oi imeta,
 mis nägin mina imeta,
 mis nägin Näu külassa,
 Illevere heinamaale,
 5. Küllevere küla vahele!
 Siga sõtkus leibasida,
 naene tuhnis naerismaida,
 tüdrukud tegid regeda,
 vananaesed vankurida,
 10. mehed aga kangasta kudusid,
 poisid niisi nikutavad.
 Niied käivad nikanaka,
 tallalauad tralleralle.

Laulnud Kai Näpp, 70 a. vana, Koeru kihelkonnas, Aavere vallas
 1909. a. Üles kirjutanud A. Martin ja V. Rosenstrauch (EÜS VI 1352 (223)
 ja 1584/5 (353)).

188. JÄNESE JÄLJED.

Rõuge.

Jä - ne - sel um - ma pi - kä . ja - la,
 pi - kem - bä viil pe - rä - ja - la; jä - ne - sel um - ma
 pi - kä ja - la, pi - kem - bä viil pe - rä - ja - la.

Sedä lauluviisi lauli 1881. a. Kasaritsas Palamõtsa küla noored
 mehed talgodes ja muil lõbusil tee käimistel.

Jänesel umma pikä jala,
 pikembä viil peräjala;
 jänesel umma pikä jala,
 pikembä viil peräjala.

Üles kirjutanud J. Orav Rõuge kihelkonnas Kasaritsa vallas 1905. a.
 (EÜS I 121 (17)).

Sii-ru-di - sii-ru - di si - ku sar-ved,

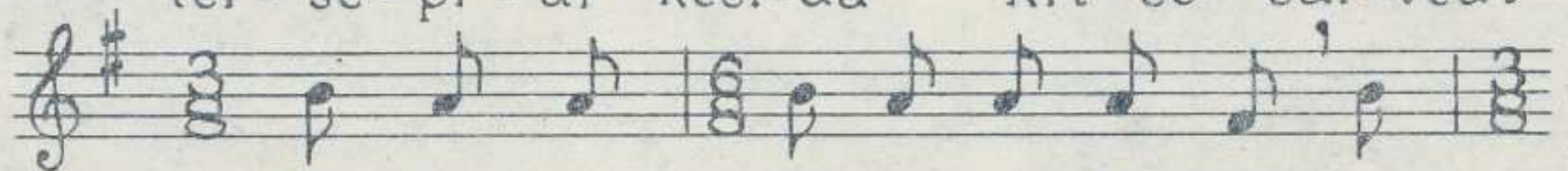
soo-ru - di - soo-ru - di so - ku sar-ved,

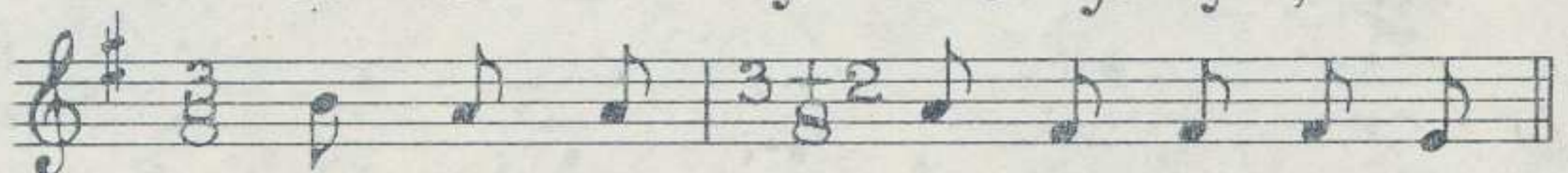
tei - se - pi - di keer-du kit - se sar-ved,

tei - se - pi - di keer-du kit - se sar-ved.

Pi - kad on jä - ne - se jäl-jed, veel

pi - ke - mad jä - ne - se jäl-jed.

Ui-dut-ui-dut üh-te-puhku, trai-dut-traidut

ar-vast sek-ka, üt - len uu - est üm - ber jäl - le,

ta - su - tan sõ - nad ta - ga - si.

Keerulaul.

Siirudi-siirudi siku sarved,
soorudi-soorudi soku sarved,
teisepidi keerdu kitse sarved,

- teisepidi keerdu kitse sarved.
5. Pikad on jänese jäljed,
veel pikemad jänese jäljed.
Uidut-uidut ühtepuhku,
traidut-traidut arvast sekka,
ütlen uuest ümber jälle,
10. tasutan sõnad tagasi.

Rahva seas lauldakse seda laulu kui ilma otsata.

Laulnud Kata Jung Pilistvere kihelkonnas 1897. a. Üles kirjutanud
A. Jung (EÜS IV 303 (524) ja 1866 (76)).

ПЕСНИ О ПРИРОДЕ.

171. Деревья не одинаковой высоты. Пойдемте в лес, посмотрим, одинаковой ли высоты деревья, одинаковой ли толщины ольхи и т. д.

172. Березы растут. Я срубил сосновый лес, но оставил расти березы и ели. Там подыметя лес, который пойдет на доски для чанов и кружек.

173. Весна на поле. Сейчас хорошо жить: на деревьях листья, на земле трава, зеленеют всходы, на бобах появляются цветы и т. д.

174. Спор между ячменем и овсом. Овес говорит, что ячмень сеют на хорошей земле, на удобренном поле, а его, овес, сеют во влажных впадинах, но все-таки он заставляет жеребцов играть.

175. Загадка о растениях. Кто с красивыми цветами, кто немного продолговатый, кто приплюснутый? — Горох, боб, чечевица. На ком надета шелковая рубашка, кто голый, у кого русые волосы, на ком длинные штаны? — Рожь, пшеница, ячмень, овес.

176. Тюлени кричат. Тюлени кричат и казарки поют, когда пьют морскую воду и едят прибрежную траву. Морская вода хорошая, прибрежная трава соленая.

177. Кукушка кукует пастуху. Не для меня кукует кукушка, а для пастуха, для косаря и для стоговальщика.

178. Кукушкин узор. Кукушка кукует не на камне, а на чистых деревьях. Перед отлетом из нашей страны она выкуковывает узор на камне. Оттуда его берут богатые жены надсмотрщиков и вывязывают на рукавицах.

179. Животные за работой. Свинья пашет, ворона сеет, журавль жнет, лисица молотит и т. д.

180. Птицы варят пиво. Петух, роясь, находит ячменное зерно, его перемалывают в муку и делают пиво. В гости приглашают журавлей, но не ястребов, потому что ястребы дерутся.

181—182. Мышиная свадьба. Дочь мыши вышла замуж за младшего сына норка. На свадьбе были важные гости: волк со скрипкой, медведь с гусями.

183. Похвала кошке. Ах ты, пестрый котик! Глаза у тебя как луковички, хвост как барская палочка для письма (карандаш).

184—185. Маленький поросенок. Маленький поросенок приглашает большую свинью в лес рыться. — Свинья предупреждает поросенка, чтобы он не заходил в чужие зеленя, потому что чужой хозяин отобьет ему бока.

186—187. Чудеса. Вот чудо, что я видел: собаки пахали землю, быки лаяли, мотальницы варили похлебку, прялки готовили колбасы и т. д. (Свинья месила тесто, женщина рылась на реповом поле и т. д.).

188. Заячьи следы. У зайца длинные ноги (следы), еще длиннее у него задние ноги (следы задних ног). [Песня без конца.]

189. Козлиные рога. Рога у козла закручены, у козы рога закручены в другую сторону. Перескажу опять всё заново. [Песня без конца.]